

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 15. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849789894544/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

Aage Friis, Elisabeth Hude, Robert Neiiendam og Just Rahbek tilrettelagte, videnskabeligt helbefarne udgave af fru Heibergs selvbiografi eller livsroman. Revisionen er her så omfattende, og behandlingen af udkast og bearbejdelser ud i alle detaljer så udtømmende, at Aage Friis-udgaven er blevet det selvfølgelige grundlag for alle fremtidige udgivelser af *Et liv*, og for al fremtidig fru Heiberg-forskning.

Oprindelig udkom værket i fire dele og bind, og A. D. Jørgensen redegjorde i et tillæg for tilblivelseshistorien og sine egne udgivelsesprincipper. I Aage Friis-udgaven fra 1944 fordeles værkets fire dele i de tre første bind, mens bind IV rummer den komplicerede udredning af bøgernes genesis, samt det næsten fuldstændige opryk af værkets *varianter*, dvs. det kolossale materiale af »alt hidtil utrykt stof, der ses at have interesse, og som kan tjene til én gang for alle at oplyse, hvad fru Heiberg oprindelig og senere til skiftende tider har ønsket at sige om sit liv og sine meninger.« Og udgiverne tilføjer: »Vi har ikke skønnet, at der var anledning til af pietets- eller diskretionshensyn at tilbageholde noget.«

Det viser sig altså, næsten sensationelt, at det, der med et fælles udtryk kaldes *varianter*, så at sige er den oprindelige, den umoderede, den uredigerede fru Heiberg. Man kan opdele varianterne i fru Heibergs mange kraftfulde førstehånds-formuleringer (enkeltgioser, ultra-korte passager), som siden erstattedes af andre og forskere, samt i den omfattende tekstmængde, som fru Heiberg og hendes falanks af rådgivere, i fællesskab eller hver for sig, udelod af trykmanuskriptet af de og de hensyn. Varianterne er i virkeligheden brudstykker af selve teksten, dele af helheden. Men af øjeblikksbestemte og i øvrigt fuldt forståelige pietets- og diskretionshensyn eller i et lune eller efter mere eller mindre moden overvejelse har den forhåndenværende redaktør sat sine parenteser og ladet sammenhængen skrumpede ind. Kun de færreste af disse mange detaljer og uddybelser har kladdens karakter. I regelen er de fuldt gennemarbejdede fra fru Heibergs hånd og gjort tryklare. Rettelig hører de hjemme som part i teksten, hvor det viser sig, at de uden hundekunster kan indføres på deres plads.

I den udgave, som foreligger nu, er de hidtil udeladte original-

partier i så vid en udsrækning som muligt, og med hjemmel i 1944-udgaven, indsat i deres sammenhæng. Derved er *Et liv øget* med en suite af passager, sætninger, gloser, hentede fra fru Heibergs manuskript; eller man kan sige, at værket for første gang vokser op til at blive sig selv. Teksten, og dermed forfatterinden, strækker sig ud i fuld størrelse. Lagene falder af, farverne ses i deres oprindelige styrke og friskhed.

De vigtige afsnit om barndommen, der i det forrige århundrede må have virket som den skinbarlige Andersen Nexø, kommer nu med i deres helhed. Det samme gælder eksempelvis forlovelseshistorien, forholdet til fru Gyllembourg, de mange fægtninger med skuespillerkolleger, hele opmarchen af forurettelser. – Hyppigt ses i 1944-udgavens bind IV ved indgangen til en entlediget passus følgende ærgerlige formel: »overstreges, antagetigt af A. D. Jørgensen.« Det rammer bl.a. visse sammenhænge, hvor fru Heiberg udtaler sin mening om H. C. Andersen: A. D. Jørgensen beslutter sig til at bevare den svalere del af monologen og lukker hastigt af, i det øjeblik varmen og venerationen sætter ind. Her, som andre steder, har man via en redaktionel forkortelse tildelt hende et overmål af uforsonlighed, skønt det modsatte generelt vist har været hensigten. Som regel har man valgt at lempe det stejle og det brutale i fru Heibergs vældige partitur hen i retning af det standsmæssige. Eller man har skruet ned for hendes lunc, det særlige fru Heibergske fynd. Sagakvinden står sig imidlertid bedst ved at få lov til at tale ud.

I denne nye udgave er noter og verificeringer undgået ud fra den betragtning, at hvis fru Heibergs hukommelse undertiden sætter ud, eller hendes retfærdighedssans lokalbedøves, så er det altid af inferior interesse i forhold til livsromanens fylde og omfang af kunstnerindens fantasi. En gang for alle henvises der til 1944-udgaven, hvor variant-materialet og kommentarerne findes aftrykt.

Enhver udgiver løber den risiko, at han tilrettelægger sin egen private fru Heiberg. Men Johanne Luise Heibergs memoarer er universelle. Værket åbenbarer sig som én stor variabel tekst, levende og åndende som et Shakespeare-drama.

Niels Birger Wamberg